

ענדית שב ענדית

כשמו כן הוא, סבחר שבמבחר מהפנינים והמאמרים המבודרים בי מדרשא, ערוך בפני הקורא כשלחן הערוך, מבלי שיצטרך לחפש בעמל רב לדלות מרגליות ומגדלות טובים

שנה ב' * גליון ק"ה * פ' נשא * תשע"ב לפ"ק

ושפיר מובן למה האשה הושבת למהוק את השם כעבור זה, כי יביא לה שלום בין איש לאשתו שעוד יתרצה לגור עמה. וא"ש קשיית התוס', דאכן אין לחוש שתעשה כן כדי שתוליד בריות, דהרי אין בזה משום שלום שבין איש לאשתו, וא"כ מהיכתי תיתי שתהא רשאית למהוק על זה את השם...

(הרח"ק ר' פנחס מקארין ז"ע)

ובאופן שלישי, דהנה בעצם צ"ב מאי קאמר דתילך ותסתתר כדי שיהיו לה בנים, הלא אף אם יצמח לה טובה מההעברה על עבירה של איסור ייחוד זה, מי הוא הפתי שילך ויסתתר עם אותו האשה, הלא לו להבעל, אין שום ריוח מאיסור ייחוד זה, ולמה יעשה כן?

ועכצ"ל דאיירי הכא מאיש כזה אשר הוא גם כן באותו המצב, היינו עקר שאין לו בנים, וגם הוא סובר להיושע בסתירה זו, שהרי אנו מוצאים במדרש שאם האשה נמצאת אשם בדבר הסתירה שאכן עברה עבירה בסתר אז גם הבטח והירך של הבעל נפקעים ומת, ואם כן קל וחומר למדה טובה מרובה שאם לא נמצאת אשם בדבר והאשה תיושע בבנים, אם כן גם האיש הנחמד לבעל בחינם יושע בבנים, וא"ש שהאשה תילך ותחפש אחרי עקר שאין לו בנים ותסתתר עמו, ועי"ז שניהם יושעו ביחד...

והאומנם שחשש זה קיים שפיר לר' עקיבא, אבל לר' ישמעאל שכל הענין הוא שתילד בריות, הרי זה לא שייך אצל איש אחר, כי האיש אינו מוליד, במילא לא חשש ר' ישמעאל שתעשה האשה כן, כי לא תמצא איש שירצה להתיהוד עמה כעבור סגולה זו...

(הגיד מאיר אריק זצ"ל, בפפרו מנחת קנאות, סוטה כ"ו)

וכפר עליו מאשר המא על הנפש (ו', י"א).

וכ' רש"י בשם ר' אלעזר הקפר שהחטא הוא מה שציער עצמו על היין, ומקשים העולם דאם כן כל נזיר יביא קרבן על מה שציער עצמו מן היין, ולמה דייקא הנזיר שטימא עצמו מביא קרבן לכפר על זה.

והנראה, דהנה ידוע מש"כ הגר"א לפרש דברי המשנה באבות (פ"ג מ"א) ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, דדין היינו על עשיית העבירה בעצם, וחשבון הוא על מה שלא ניצל את הזמן הזה לקיום התורה והמצוות.

והנה הנזיר סתם אף שעשה לפי דברי ר' אלעזר הקפר דבר שאינו כהוגן, מ"מ אין להאשימו כל כך על ביטול הזמן, דלמעשה מה שלא עשה מצוה אחר בזמן זה אינו אשם כל כך, כיון שכונתו הי' למובה להנזיר עצמו מתאוות עולם הזה, במילא אף שלא הי' לו לעשותו, מ"מ אין לו אשם לקרוא לו חוטא על ביטול הזמן, אבל אם קרה שטימא את עצמו, אז הרי הימים הראשונים יפלו, ואז מוכח למפרע שגם ביטול הזמן הי' לו, שהרי לא הועיל כלום במה שציער עצמו מן היין בימים הקודמים...

(דברי שאול)

ובגמרא שם (נדרים י) ממשיך מדברי ר' אלעזר הקפר: "מכאן שכל היושב בתענית נקרא חוטא".

וצ"ע דהרי גם כן רואין כאן להיפוך, שהנזיר קדוש יקרא לו, וכמו שקורא הכתוב בלשון "קדוש", ולמה כאן אמרו שמוה ילפינן שנקרא המתענה חוטא.

ויש לומר דהנה תכלית כל תענית הוא שיפושפוש האדם במעשיו לתקנם על מכונם, והנה האדם המתעלה בעצמו ידוע כי הוא נקרא "מהלך" שהולך ממדרגה למדרגה, משאי"כ האדם שאינו מהלך ועומד בצדקו נקרא "יושב", ולזה דייק ר' אלעזר באמרו "כל היושב בתענית", שמאחר שהוא יושב במקומו ואינו עולה על ידי תענית זה להיות מהלך, על כן נקרא חוטא, אבל באמת מי שהוא עולה ומהלך ממדרגה למדרגה על ידי התענית כל שכן שקדוש יאמר לו...

(חתם סופר)

דבר אף אהרן וכו' מה תברכו את בני ישראל אמור להם יברכך ה' וישמרך וכו' כ"ג - כ"ו).

ואיש את קדשיו לו יהי איש אשר יתן לכהן לו יהי (ה', י').

אפשר לפרש, דהנה קי"ל דתרוכה וקדשים כל זמן שעדיין לא הגיעו לידי הכהנים, יכולים הבעלים לשאל עליהם ולעקור את קדושתם ויהוו להיות שלו, אבל אחר שבאו לידי הכהן אינו נשאל עליהם.

וז"ש, "ואיש את קדשיו לו יהי", שכל איש יכול לעשות עם קדשיו מה שירצה ולו יהי לעצמו וברשותו, אבל "איש אשר יתן לכהן", שכבר הגיעו להכהן, "לו יהי", היינו להכהן ממש...

(דברי שאול)

ועוד יש לומר בדרך רמז, דהנה אי' בגמ' (ב"ב י'). "זו שאלה שאל טורנסורופוס הרשע את רע"ק אם אלקים אהב עניים מפני מה אינו מפרנסן א"ל כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם כו' אמשול לך משל כו' עיי"ש.

נמצא דמה שנתן לעניים הוא באמת רק פקדון אצלו ונתנו לו מן השמים כדי שיוכה הוא על ידו שיהי' לו שכר מצוה.

ולפי"ז א"ש כפשוטו "איש אשר יתן לכהן" ולמה לא נתנו הקב"ה ישר לידי העני והכהן, הוא כדי ש"לו יהי" שיהי' לו זכות ושכר טוב בעמלו...

(פל השמים)

ועי"ל, דהנה הקמצן אינו אדון כלל על ממונו, כי אף אם רוצה ליתן ממונו לצדקה, חושיו והרגשיו אינם מניחים לו, רק החנן והרחום ונתון הרי הוא סימן מוכחת שהוא הוא באמת הבעלים גמורים על הממון, וכידו לעשות בו כהפצו ורצונם.

וז"ש "איש אשר יתן לכהן", זהו סימן מובהק כי "לו יהי", שהוא היא הבעלים על הממון...

(הגאון אב"ד קוטנא זצ"ל)

ונקתה ונזרעה זרע (ה', כ"ח).

במ"ס ברכות (ל"א): פליגי אמוראי, שר' עקיבא סובר שאם לא היו לה בנים יהי' לה מכאן ואילך, והקשה ר' ישמעאל דא"כ כל אחד שאין לה בנים תלך ותסתתר, אלא ודאי שאינו כן רק שאם היתה יולדת בצער תילד בניקל.

והקשו התוס' דמ"מ עדיין קשה, דכל אשה שמולדת בצער תלך ותסתתר ותלד בניקל.

ויש לומר, דהנה אשה היולדת בצער תעשה חשבון בעצמה, שאם תילך ותסתתר הרי אפשר שאם יודע הדבר לבעלה לא ישקנה כסופה רק יתמלא חימה עלי' ויגרשנה מדעתו ומרצונו על שעשתה את הדבר המנוגה הלזה, ובמילא נמצא שתפסיד הכל על ידי פעולה זו, ועל כן לא תעשה כן, רק משה אנו חוששים היא, באשה שאין לה בנים כלל, אז קיים חשש זו שתילך ותסתתר, והאשה הלזה לא איכפת לה מה שהבעל יוכל לגרשה, כי תעשה חשבון מחוכמת בעצמה, שאינה מפסדת כלום, שהרי אם שהתה עמו י' שנים ולא ילדה במילא תתגרש ממנו כדון, ואם כן לא תפסיד כלום, ויש לה רק ספק ריות, שתילד כסגולה מההשקאה...

(צ"ל שם, יד המלך)

ועוד אפ"ל, דהנה לכאורה בעצם צ"ב מהו החשש שבדבר זה שתלך ותסתתר, וכי נחשדו ישראל קדושים לילך ולעשות פעולה למהוק את השם בידיים?

וצריך לומר שתעשה האשה חשבון דמצינו בדוד המלך ע"ה שכשעלו המים לשמוף את העולם אמר לו אחיתופל שמותר לו להניח שם את השם המפורש לעצור בעד המים הוידונים מוכו קל וחומר, דאם לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמותר למהוק את השם, הכא כל שכן שמותר כדי לעשות שלום לכל העולם.

ופירש רש"י שם דלעשות שלום בין איש לאשתו היינו דמתוך כך תהיה מותרת לבעלה ולא יצטרך לגרשה.

והנה קי"ל דאם שהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה מצוה לגרשה, ונמצא דלעשות פעולה שתוליד בנים זהו ענין של הבאת שלום שבין איש לאשתו.

וצ"ב תיבות "אמור להם" דלכאורה מיותרות נינהו.

עוד צ"ב דלמה אמר הפסוק הלשון "יברכך וישמרך" שהמה בלשון יהודי, והלא קי"ל דאין נשיאות כפים בפחות מעשרה. ואפ"ל דהנה אמרו רז"ל (סוף עוקצין) "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", דכשישראל המה בשלום ובאהדות אז הברכות שמים חל עליהם, ולכן יבואר היטב דלכן ה" מההכרח לכתוב אצל הברכות לשון יהודי, כי רק אם ישראל המה כמו יהודי כאיש אחד ובלב אחד אז חל הברכות על ישראל, וכמ"ש בפ' יתרו "ויהן שם ישראל" ופירש"י שלכן כ' בל' יהודי, כי היו כאיש אחד ובלב אחד.

וא"ש "דבר אל אהרן וכו' כה תברכו את בני ישראל", שבאזיה אופן תוכל לברכם, "אמור להם" שתאמר ותגיד להם שיהיו להיות בכהינת "יברכך וכו'", היינו לשון יהודי, כי רק אם יהיו כמו יהודי תוכלו לברכם... ובוה יל"פ ג"כ נוסח הברכה שאומרים הנהנים קודם נשיאות כפים "וצונו לברך את עמו ישראל באהבה", הניתב "באהבה" קאי על כלל ישראל, שאותנו ציוה לברך אתכם רק אם אתם באהבה...

(תקום מגדים)

א"ר יוסי מימי לא עברתי על דברי חבירי, וידע אני בעצמי שאיני כהן, אם אומרים אומרם אלי, הרי גם אני מברכים על זה ברכת המזון אם גם אתה תסתפק ל"י חבירי ע"ה לדוכן אני עולה. א"ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחור (שבט קיח:)

וצ"ע היאך ה" עולה לדוכן הרי ה" מברך ברכה לבטלה, וכן יש להבין קשר ב' מאמרים אלו אהדדי.

ויש לומר דר' יוסי בעצמו בא במאמרו השני לבאר את דבריו במאמר הראשון, וכוונתו לומר שאף שה" עולה לדוכן בבקשת חבירי, מ"מ "מימי לא אמרתי דבר" ר"ל בעת שעלה לדוכן לא אמרתי שום דבר, רק "חזרתי לאחורי", שעלה ומיד חזר לאחוריו וידר...

(שיחת חולין, שופ שכל בתלמוד)

להרה"ק הרבי ר' הישר מרימונוב זי"ע בא איש אחד ויאמר לו ברכני, אמר לו הרה"ק תן לי פערציגער ואברכך, אמר לו האיש רצוני שהרבי יברכני בלי מעות, אמר לו הרה"ק, בדרך רמז בפרשתן כה תברכו את בני ישראל אמור להם יברכך ה', היינו אם יבוא לך איש אחד ויאמר לך "כה תברכו", היינו אתם, כה", כהנם בלי מעות, אז תאמר לו "יברכך ה'" ולא אני...

(דעת זקנים, פאר מקדושים)

יברכך ה' וישמרך (ו', כ"ד).

איתא במדרש על זה "יברכך ה' במזון וישמרך מן המזיקין".

ואפ"ל דהנה בפ' בלק כתוב "ויאמר אלקים אל בלעם וכו' לא תאור את העם כי ברוך הוא" (כ"ב, י"ב)

וע"י בפירש"י שאמר לו הקב"ה "לא תאור את העם, אמר לו אם כן אברכם, אמר לו לא תברכם כי ברוך הוא". ותמהו המפרשים על דברי רש"י אלו, דאם אינו יכול לקללם, כי פתאום נתהפך בלעם מן ההיפוך אל ההיפוך שכבר רוצה לברכם עכשיו?!

ואפ"ל דהנה מצינו במדרש דמפני מה היתה רבקה עקרה, שלא יאמרו דברכת רשעים של "אחותינו את היי לאלפי רבבה" הועיל לה, ואם כן אפשר לומר שלכן רצה בלעם לברכם עכשיו שיהי' בהם ברכת רשעים, ויצטרכו להיות עקרות ועניים וכדו' להראות שלא הועיל ברכת רשעים.

אולם באמת טעה בלעם בזה, דכל זה ה" שייך ברבקה שעדיין לא היתה נתברכה עד אז מפי הקב"ה קודם לזה, על כן יאמרו שברכת רשעים הצליחה לה, אבל כאן בישראל הרי כבר נתברכו כמה פעמים קודם לזה מפי הקב"ה בעצמו, ואם כן לא יאמרו שהועיל להם ברכת רשעים.

וד"ש בלעם, אם כן שאיך רוצה שאקללם בפירוש, אם כן אברכם, וכוונתו היתה שאברכם, ועל ידי כן יהיו מקוללים, שלא יהי' באפשר להיות להם הצלחה בשום ענין, וכדי שלא יאמרו, ועל כן משיב לו הקב"ה שאינו כן "כי ברוך הוא" מפי עליון, ואם כן אכן אפשר שפיר שיתברכו מפיך ומכל מקום יתקיימו בהם כל

הברכות ולא יהי' בזה שום חשש, שהרי כבר נתברכו על ידי...

ולפי זה יש לפרש גם הכא, "יברכך ה' במזון", ומאחרי שברכת הקב"ה תינתן לך, על כן במילא "וישמרך מן המזיקין", היינו מברכות המזיקין, כי אחרי שכבר ניתן לך ברכת ה' לא יוכל ברכת המזיקין להזיק לך...

(שרית נגזי יוסף סי' צ"ח)

ישא ה' פניו אליך (ו', כ"ד)

איתא בגמ' (ברכות כ'): אמרו מלח"ש לפני הקב"ה כתבת בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקה שחד והלא אתה נושא פנים לישראל דכ' ישא ה' פניו אליך א"ל היאך לא אשא פנים לישראל כתבתי בתורתך ואכלת ושבעת וברכת את ה"א והם מחמירין עד כזית ועד כביצה.

ויש לעיין דלמה דייקא משום שהמה מקפידין כל כך על ברכת המזון ישא ה' פניו אליהם, וכי איז מדה כנגד מזה הוא זו, ועוד צ"ב הלשון "הם מדקדקים על עצמם", דהול"ל "הם מדקדקים" סתם.

ויש לומר דהנה מה שישראל מקפידים לברך זה אינו חידוש כל כך, אבל החידוש שבדבר הוא, שאותן בני ישראל שהמה מקפידין על זה אינם מקפידים רק על עצמם, אבל כשבא אורח עני לביתם אינם מסתפקים ליתן לו רק כזית וכביצה, והם מקפידים עליו, הרי גם אנו מברכים על זה ברכת המזון אם גם אתה תסתפק

"על עצמם" לברך על כזית וכביצה ולא על אחרים, היינו דאחזינו להו להתברך בנשיאות פנים במדה כנגד מדה כמה שהמה מאירים פנים לאורחים ועניים...

(מגיד חיים מוואלאזשין זצ"ל)

והקשו המפורשים דצ"ב הלשון "עד כזית ועד כביצה", וכך היל"ל "כזית וכביצה". זאת ועוד, דמצינו בגמרא פלוגתא שר"מ סובר שיש לברך על כזית ולר' יהודה יש לברך על כביצה, וא"כ לשיטתם הרי זהו אינו חומרא בכלל רק עיקר ההלכה? אלא יש לומר דהביאור הוא על דרך זה, דנתאר לעצמינו שיושבים בסעודה

תלמידי ר' מאיר ור' יהודה, אז אם אכלו כזית ה" מתעורר פלוגתא ביניהם, שאם היו אוכלים כזית היו תלמידי ר' יהודה מוענים כי המה מוציאים שם שמנים לבטלה, כי אין לברך על כזית רק על כביצה, ולאידך אם לא היו מברכים על כזית הרי היו תלמידי ר' מאיר מוענים שהמה מבטלים מצות ברכת המזון, ולפי זה ה" תמיד מחלוקת ומריבה ביניהם בדבר זה, ולכן הקפידו תמיד תלמידים אלו לאכול או פחות מכזית שאז פטורים לדברי הכל, או כביצה שאז כבר הייבים לדברי הכל.

וא"ש, שזוהו הלשון "עד כזית ועד כביצה", שאדרבה הקפידו שלא לאכול עד שיעור זה, ועל כן לא נקט "כזית וכביצה", שאז ה" משמע שאכן אכלו כשיעור הזה, וזה אינו שהיו מדקדקין שלא לאכול עד שיעור הלזה...

ומאחר שכל כך הקפידו שלא לעורר מחלוקת ביניהם, א"ש שהקב"ה שילם להם מדה כנגד מדה שישא פנים אליהם באהבה, ואפ"י לפנים משורת הדין, וכמו שנהגו הם כדי שלא יגיע הדבר למחלוקת.

ובזה יל"פ גם כן הפסוק "ישא ה' פניו אליך", ומתי, אם "וישם לך שלום", שאתה תדקדק על השלום שביניכם...

(ישועות מלכו על הרמב"ם ושר"ע - ליקוטי תורה)

כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו (ז', ט')

יש לומר בדרך צחות, למה נצרכה לכך שאת הארון הקודש ומקודש ישאו על הכתפות ולא על הבהמות, וכמו שנשאו שאר הלקי בנין המשכן, כי הרי אמרו רז"ל שהארון ה" נושא את נושאו, ובכן אינו מן הכבוד והנימוס כי הארון ישא עליו בהמות ממש...

(הפנין חיים זצ"ל)

ביום שנים עשר נשיא לפני נפתלי אחירע בן עינן (ז', ע"ח)

הפסוק עצמו מתרין למה דייקא הקריב נפתלי ביום האחרון ביום שנים עשר אחרי ככלות הכל של שאר הנשיאים, כי "בן עינן" שה" בן עין טוב ולא איכפת ל"י מה שהוא האחרון והאחרים מקריבים קודם...

(תרה"ק מחרח"ח מאלכסנדר זי"ע)

עידית שבועידית

Address: 153 acres rd. unit 201 monroe ny 10950 * tel: 845.662.1586 * email: ediesshbedies@gmail.com